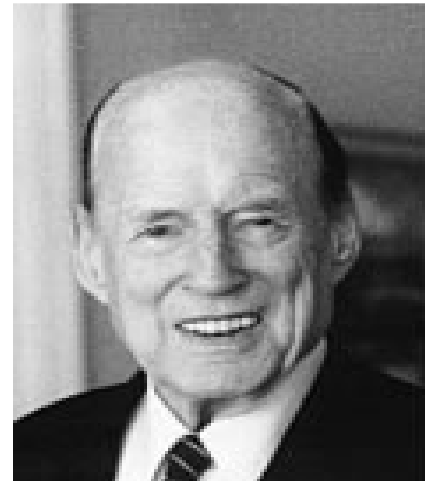

100 yari Ido 1907 - 2007

Ido-Saluto!

Editita dal Germana Ido-Societo
3/2007

Segun komuna inicio di nia amiki L. Landais ed A. Neussner ni ofras l'unesima donacajo jubileala a vi: Dum 2007 editesis en Francia postmarko kun adjuntita feldo kun texto, qua esas lektebla supre.

Michel-katalog-numero 3895 I, imajo: Marianne, reda, afranko-valoro: por simpla letro en Francia € 1,50 + afranko, livrebla da la GIS

Manfred v. Ardenne
(1907 – 1997)
Artiklo pag. 4

La Esperanto-
muzeo en
Wien
Raporto pag. 9

Kara lekteri!

Joyoze ni perceptas l'eko, quan nia Ido-Saluto efektigas. Depos la Progreso aparas tre rare, ni recevas anke artikli, por qui la centrala organo esus la plu apta loko. Pro to ni esperas, ke la Progreso ri-aparez balde e reguloze.

Altra-latere un fakto tristigas ni. Ne poka samideani longtempe okupas zeloze pri Ido. Lia nomo divenas konocata per propra tradukuri ed altra aktivesi, ma uldie li perdas komplete la deziro e muteskas. Pro quo? Me konjektas, ke decepteso konektita kun la sentimento di izoliteso esas la decidanta motivo por lo. Versimile l'interreto ne povas krear la necesa solidara komunajo. La sentimento dil izoliteso e solitaireso esas mortigiva. Pro to omna singla Idisto devus probar kun tri o quar amiki formacar Ido-grupo, qua kunvenas reguloze. Per tala maniero komuna laboro divenos posibla e tale developos vera amikeso inter la membri di la grupo. Ni saveskis pri tala grupi en Kostarika e Moldavia, ma savas nulo pri lia prezenta fato. Ni ipsa astonesas, ke la Ido-movado esas febla anke en romanal-parolanta landi quale Italia, Francia e Hispania. Tre multa Ido-vorti ya esas direte kontenanta en ca lingui od esas tre simila.

Ni prizentas la nova numero dil Ido-Saluto e deziras a la lekteri granda joyo dum la lektado.

La redakterio

Saxono sur la luno

La Ostwald-kratero sur la reverso di la luno esis nomizata segun Wilhelm Ostwald (1855 – 1932), kemiisto de Großbothen, unika Nobel-premiizito Saxona. Il recevis la premio kom prizo pro sua laboruri pri katalizo e pri fundamentala explori relate kemikala equilibri e reaktala rapidesi. Un di multa honorizi, quin il recevis, esis la nomino a la Havard University en Cambridge (Massachusetts). Lua nomo anke divenis populara pro sua (kontroversata) “Ostwaldala kolor-cirklo”. Da ilu venas la

citajo: Ne disipez energio, uzez ol. Lua filiulo Walter inventis en konkurso pri „super-mov-substanco“ la nomo flagrigata ARAL (ek ARomati di benzolo ed ALifati di benzino) e recevis la unesma premio. Filiulo di Walter, Fritz, esis la kreatisto di absoluta novajo en la mondo: Il developis por produktanto di freni en Frankfurt la automatata freno-sistemo (Automatisches Bremssystem – ABS). Yen dotita familio!

Ein Sachse auf dem Mond (in Rössing, Russisches Roulette und Schwedische Gardinen, Frechen 2001) (hw)

Einladung zur Jahreshauptversammlung

Der Vorstand der Deutschen Ido-Gesellschaft (DIG) lädt die Mitglieder zur Jahreshauptversammlung der DIG ein.

Termin: 17. November 2007, 19.00 Uhr

Ort: Gaststätte „Romiosini“, 10969 Berlin, Mehringplatz 5
(U-Bahnhof Hallesches Tor – U1, U6)

Vorschlag zur Tagesordnung:

1. Feststellung der Beschlussfähigkeit
2. Tätigkeitsbericht des Vorstands
3. Kassenbericht und Bericht der Kassenprüfer
4. Entlastung des Vorstands
5. Anträge und Verschiedenes

Im Auftrag des Vorstands
Frank Kasper, Präsident

Organisatorische Hinweise der Ido-amiki Berlin

*Die Jahreshauptversammlung findet während der Sprachmesse **EXPOLINGUA 2007** (16. bis 18. 11.2007, jeweils 10.00 bis 18.00 Uhr im Russischen Haus der Wissenschaft und Kultur, 10117 Berlin, Friedrichstraße 176 - 179) statt. Damit besteht für die Mitglieder die Möglichkeit, die Messe zu besuchen.*

Für die Übernachtung(en) empfehlen wir das Jugend-Familien-Hotel „pro social“, 12683 Berlin, Blumberger Damm 12 – 14.

Die Übernachtung kostet €21.00 pro Person (mit Frühstück).

Anmeldungen bis 15. August 2007 unter

Tel.: 030 562926-0

E-Mail: info@pro-social.de

Rückfragen können an E. Scholz gerichtet werden (Adressen s. S. 12 dieser Ausgabe).

La reda barono de la Weißer Hirsch (Blanka Cervo)

100 yari ante nun naskis la Germana ciencisto ed inventisto Manfred von Ardenne

Ni komencas per ludo di la pensi: Quo eventabus, se Manfred von Ardenne, qua ye la 20esma di januaro 1907 naskis en Hamburg, pos la Duesma Mond-milito irabus ne aden la DDR, ma aden la Republiko Federala? Posible on respektabus lu kom un di la maxim granda inventisti depos Edison e honorizabus lu per la Nobel-premio, exemple por lua laboruri ye la domeno di la mikroskopio elektronala. Advere 1937 Ardenne developabis l'elektronal-mikroskopo liniizita e per to apertabis tote nova perspektivi al explorado fizikala.

Ma anke en la DDR la „roter Baron“, quale Ardenne nomesis jokeme, juis sen-nombra privileji. Inter altri kun 500 kun-laboranti il duktis la maxim granda explor-instituto privata en la „Ostblock“ (est-bloko). E lo en situeso eksklusiva: sur la Blanka Cervo en Dresden, ube la per la Stalin-premio ordenizita inventisto anke rezidis depos 1955.

Jus ye ta yaro Ardenne retro-venabis de la Sovietunio, kom una de la Germana specalisti, qui pos la vinkeso di Hitler-Germania per sua „knowhow“ ciencala servis por la atom-explorado di Stalin. Ma pro quo la Sovietani tante interesis su ad Ardenne? Pro quo ca exploristo esis tante extraordinara?

Ni retro-regardez. La filiulo de nobela origino, di qua avino cetere esis la modelo di „Effi Briest“ da Fontane, abandonis la gimnazio sen matureso-exameno. Tamen danke a familiara relati il darfis studiar matematiko e fiziko ye la Berlina universitato. Pos quar semestri il cesis la studio e per la posedajo heredita de sua patro 1928 il fondis privata explor-laboratorio en Berlin-Lichterfelde. Hike Ardenne developis l'unesma televizoro komplet-elektronika. E quankam la qualeso dil imaji esis kelke dezirenda, 1931 ye la Berlina radiotelegrafala expozeyo la nova tekniko tre esis atencita e la portreto di lua kreinto mem venis adsur la titulfolio di la „New York Times“.

Dum la decembro 1938 Otto Hahn e Fritz Strassmann deskovris l'atom-fendado. Ardenne esis facinata pro ca informo ed atencigis Reichspostminister (imperiala posto-ministro) Wilhelm Ohnesorge, olima milito-kamerado di sua patro, a la grandega, versimile anke militala konsequanti di ca deskovro. Ohnesorge iniciis pose extensita nukleo-fizikala explor-programo, en qua Ardenne esis implikita determinante. Tempale apartenis a sua kun-laboranti en Lichterfelde anke la fizikisto Fritz Houtermans, qua en agosto 1941 kompozis sua sekreta raporto „Zur Frage der Auslösung von Kern-Kettenreaktionen“ (Pri la questiono di nukleo-katenreakti). En to expresite esas referita l'apteso di la fendabla elemento 94 kom nukleala eksplozivo. Quale Ardenne plu tarde raportis, il sendis la laboruro da Houtermans a diversa Germana nukleo-fizikisti, de qui advere pos la milito nulu volis memorar ol. Dum la quaradeka yari Ardenne ipsa developis nova metodo por separar izotopi, por ganar richigita urano. Ankore ye januaro 1945 il esis vokita a la Reichsforschungsrat (imperiala explor-konsilistaro) da Hermann Göring.

Quar monati plu tarde Sovietala militisti aparis en l'instituto di Ardenne, qua prontigabis su bone a ta instanto. Nam kande on demandis de lu nove konstruktar sua explorerio en la Sovietuniono, il tiris personala deklaro a Stalin ek la posho. En qua esis skribita: „De cadie me pozas a la dispono tam mea instituti kam me ipsa a la Sovieta guverniero.“ Ja ye 21esma di mayo 1945 Ardenne voyajeskis a Moskva – e pose a Suchumi apud la Nigra Maro, ube il e sua kolegi, inter li la Nobel-premiizito pri fiziko Gustav Hertz, kun-agis ye la konstruktado di la Sovietala atom-bombo. Specale li exploris la des-facila problemo dil izotop-separado.

Pos ke en agosto 1949 l'USSR divenabis atom-povo, nulo impedis principale la retroiro di la Germana specalisti. Quale Hertz anke Ardenne decidis por la DDR, nam nur ca-kaze la Sovietani permisabis a lu prenar kune ilua kompleta labor-inventario. To kreis quaze la fundo-stoko por lua nova explor-instituto en Dresden, en qua il e sua kun-laboranti precipue okupesis pri questioni dil elektron- e plasmofiziko, l'elektron-mikroskopio e la bio-fiziko.

Dum la sisadeka yari Ardenne serchis nova tasko e lukteskis kontre la kancero, ula granda plago di la homaro. Il developis la tale-dicita sistemala plura-pazala terapio, per qua on probas destruktar tumor-celuli per kombinado de hipertermio, oxigenrichigeso e hiper-sukrizeso di la sango. Malgre plura singla sucesi la terapio ne atingis la krizala suceso. Pro to ol ne agnoskesis en la oficiala medicino.

Lua kulmino politikala travivis la „reda barono“ dum la chanjo-tempo. Ye la 16esma di oktobro 1989 en la kultur-palaco di Dresden il havis la parolo koram granda publiko apelante a la DDR-guverniero abandonar l'extrem-burokratala centralismo e des-ligar la ne-flexebla kombinati. Kurte pos la muro-apertado il demandis en la Volkskammer (parlamento) socialistala merkat-ekonomio ed obtenis granda aplaudo. Ma esis tro tarda. La DDR, quan Ardenne volabis reformar, sinkis en la vortico di la historio. Ma anke kom civitano di la Republiko Federala l'experta inventisto e posedero di plu multa kam 600 patenti ne grantis repozo a su, ma okupesis til laste pri questioni relate la luktado kontre la kancero. Manfred von Ardenne mortis ye la 26esma di mayo 1997 en Dresden. Il evis 90 yari.

Artiklo da Martin Koch, ek „Neues Deutschland“

(gs)

Solvo dil enigmato (pag.12)

<u>Horizontale:</u>	<u>Vertikale:</u>
bonfortionös	blümerant
Gendarm	Neglige
Elite	Malheur
alle	Bulette
etepetete	
Trittoir	

Solvo-vorto: Fisimatenten

Nia lektero Oleg Baliayev de Minsk (Belarusia) skribas:

... on sendadas a me Ido-revui e me lektas oli kun plezuro.

Ido-revui esas plu lektelebla kam Esperanto-revui. Me volas dankar vu pro la Ido-Saluti! Regretinde me ne povas partoprenar ye la jubileala renkontro en Paris pro du simpla kauzi: manko di pekunio e di visto de Francia.

Sun-adoreri esas en danjero

Kazi di pelo-kancero duopleskis dum la lasta dek yari

Pelo-kancero progresas rapide. Cirkume 120 000 homi maladeskas dum singla yaro. Un di la chef-motivi por to esas la sun-radii. Dek-til triadek-foye po yaro Werner M. (nomo modifikita) koaktesas operacigar su – e lo ja depos 1985. La 55 yari evanto sufras pro heredale kondicionata pelo-kancero, la tale dicita bazalcelul-kancero. Regulale il e sua spozino serchas sur sua pelo la mikra porcelanatra nodi kun la mikrega sangala vaskuli. Se li itere deskovras tale dicita basaliomo, lore en sua kustumala hospitalo, la centro por boko-, mandibulo- e facio-kirurgio dil universitato Marburg, il quik donigas su OP-termino.

Ibe unesme eskartesas l'intrinseka tumor, pose deprenesas kin tale dicita bord-incizuri, super, sub, sinistre, dextre e ye la vund-bazo e verifikesas da la patologisto koncerne kancer-celuli. La vund-bordi rekortesas e verifikesas tam longe til oli ne plus kontenas tumor-celuli. Pose la vundo klozesas. Werner M. esas tre kontenta kun la laboro di la facio-kirurgiisti. Preske nulu kredas lu, ke il havis ja plu multa kam 30 operaci en la facio, il dicas.

La bazalcelul-kancero esas la maxim ofta virulenta tumor di la pelo. Segun taxuri di la Deutsche Krebshilfe (DKH - Germana kancer-helpo) en Germania omnayare cirkume 83 600 homi maladeskas de to. Tendenco esas acensanta. Prezente ca nombri duopleskas dum omna 10 til 15 yari. Segun lia origin-loko on dicernas tri speci de kancero. Ye la bazalcelul-kancero maladeskas bazalceluli, qui trovesas omnaloke en la korpo en la maxim infra strato dil epidermo. Spinaliomi, anke nomizita kom lamo-epiteliala kancero, atakas la spino-celuli dil epidermo. Segun DKH de to maladeskas nove po yaro 28 100 homi.

Ca amba speci di tumori esas nomizita anke kom klara pelo-kancero. Oli preske nultempe finas per morto. „La maligna melanomo esas maligna tumor, qua departas de pigment-produktanta celuli, la melanociti“, deklaras

Eggert Stockfleth de la Dermatologia Kliniko di la „Berliner Charité“. Pro sua dominacante obskura kolorito ol nomesas anke „nigra pelo-kancero“. Segun enunco di RKI singlayare 13 700 homi maladeskas de to. Segun DKH ca nombro duopleskas dum omna dek yari. La nombro di omna maladeskesi de pelo-kancero esas forte acensita precipue dum la lasta du til tri yardeki pro la variita libertempa konduto. Nam kontree a la heredale kondicionata maladeso di Werner M. preske sempre la kauzo por pelo-kancero esas ultravioleta radii – da la suno o la solario. Homi kun klara pelo esas plu multe danjerigita kam tali kun obskura. Kurta intensa UV-charjado quale sun-bruli semblas esar kun-responsiva por maligna melanomi. „Ye la kuracado di klara pelo-kancero l'operaco esas la maxim certa terapio-metodo“, acentizas Stockfleth. Se la kuracado eventas justa-tempe, ca tumor povas kuracesar bone. Amba speci di klara pelo-kancero aparas ofte sur nazo, fronto, tempori, infra labio, manuo-dorso, avanbrakii, oreli, nuko e kalva kapo. Ofte nocuri di la pelo pre-iras. Justatempa terapio di tala tale-dicita lumo-kali od aktinala* keratozi* protektas kontre la trans-iro a kancero. Li povas kuracesar per koldeso-, laser- od acido-terapio, eskartesar operacale o risanigesar kemikale per specala kremi. Omna vunduro od eskaro, qua ne risaneskas, on montrez a dermatologo.

La nigra pelo-kancero apartenas a la maxim maligna cancer-morbi, pro ke ja frue ol kreas metastazi. Omnaloke sur la mondo sua frequeso augmentas. Depos 1990 la frequeso en Germania plu kam duopleskis. Cirkume un triimo di la karcinomi genitesas da existanta nasko-makuli. Pro to homi kun plu multe kam 40 pigment-makuli portas segun DKH dekekinople plu alta risiko. Tamen melanomi povas genitesar anke sur tote nealterita pelo. Sun-bruli dum l'infanteso e yuneso altigas ca nombro tam plu kam duople til triople. Kam plu frue melanomo konoceskas tam plu granda esus segun Stockfleth l'expekto risanigar ca morbo per operaco. Tale on povas risanigar 80 po cent di la melanomi.

„Ye omna operacati la sunala lumo esas un di la chef-kauzi por la origino di pelokancero“, Stockfleth konfirmas. Do la protekto kontre la suno esas la maxim bona profilaxio. On sempre expozesas al ultraviolea radii, kande on movas su en libera aero, mem sub nubizata cielo. Pro to sunhermetika vestaro kun longa pantaloni e maniki, kapelino e sun-binoklo ofras la maxim efikiva protekto. Dum la tempo inter 11 e 15 kloki on evitez tote la suno.

Ye omna sis monati on devas tra-serchigar sua pelo koncerne suspektinda alteri e se existanta montrar a mediko. Examenado da dermatologiisto devas eventar inter un til du yari. Koncerne la judiko di ula hepatala makuleto o nasko-makulo la ABCD-regulo pruvis sua boneso: Per ta on verifikas nesimetresio, limitizeso, kolorito e la diametro di ula makulo. Suspektinda esas makulo, qua ne havas simetra axo, esas limitizita ne-regulale, havas plura kolori e diametro plu granda kam kin milimetri.

Artiklo da Margit Mertens, ek „Neues Deutschland“

(gs)

Ne hodie, ma morgue

Komencar studiar por examenado, cesar fumar, komencar frequentar gimnastikeyo: la tempo oportuna esas sempre la tempo venonta. Ma ajornemi ne esas nura ociemi: segun experti la reala kauzi esas altra. Yen quale on povas deskovrar li ed igar li nenociva.

Ne hodie... prefere nun! Segun nia bona intenci, balde ni devus: komencar dieto, komencar frequentar gimnastikeyo, cesar fumar... Malgre to, probable ni itere decidus ke la granda dio, la dio di nia granda chanjo, esas ajornenda... forsan morgue... o *nexta-semene... Experti nomas tala procedo *temporiso*, quo simpla-vorte signifikas ajornar omnafoye, sempre. To forsan semblas esar ulsorta ocio, ma advere

ol esas mala kustumo qua ofte povas produktar problemi. Ociemese ne suficas kom expliko. Fakte, ye la origino di singla ajorno on povas deskovrar preciza *atitudi psikologia*.

Unesme, la pretendo ke ante komencar laboro on mustas *vartar inspiro*. Irga temporisemo judikas ta bezono kom absolute justifikinda, ed esas tote neutila esforcar pruvar a lu lo kontrea. Ti qui judikas ol kom personala traito devus komprenar ke inspireso esas stando dezirinda, ma ne necesa. Se on ne povas renuncar tal deziro, on forsan ajornos tro longe sua propra devi.

Pluse, kelka personi, konvinkita ke *omno esas terorigiva*, tendencas ad atribuar tro multa importo ad impedi kande koncernesas lia devi. Exemple, ti qui volas evitar la gimnastikeyo forsan judikos kom tro longa la voyo adibe. Same, en kontoro la bruiso o la muziko dil kolegi ipse semblas esar netolerebla, ed on longe ajornas la libro di sua laboruro.

Existas anke ajornemi qui irge esforcas *evitar fatigeso*. Li preferas jacar komfortoze en sua fotelo lektante prizata libro kam sudorifar frenezioze sur senkomforta mashino en fetida gimnastikeyo nur por mantenar sua silueto. Preferar komforto esas tote justifikinda, ma on gardez su, nam pos kelka tempo on forsan ne plus toleros irga deskomforto.

Tamen ni abundante ajornas anke kande ni sentas inspireso e tote komprenas la valoro dil rezultaji di nia laboro. To eventas precipue kande ni afrontas *taski ricevita de superiori*, do taski obliganta ni lentigas la laboro pro ke nekonciante ni volas revendikar nia autonomeso.

Pluse, forsan existas anke *nekonciata venjo-deziro* pro neyustaji eventuale subisita, o sento di neapteso qua produktas

temporiso por *evitar shamigo* per reprochi rezultanta de eventuala erori. E la personeso ne importas!

Existas anke la *perfektemo*, qua senfine ajornas la libro di sua laboruro pro ke lu ne sukcesas atingar rezultaji tam perfekta kam lu volus. Por evitar tal atitudo oportas ne plus pensar nur pri extrema kazi e trovar maniero exekutar la laboro dum aceptebla tempo, mem se ol restas kelke neperfekta.

Se, vice, *on timas faliar*, unesme oportas eskartar du impediiva kredi: la kredo ke on infalible falios, e la kredo ke on mustas atingar bona rezultajo. Pos eliminir omna negativa pensi, esas plu facila montrar sua tota valoro!

Ofte eventas ke *on timas suceso*. Fakte, mem nekonciante, on forsan preferas erorar kam tristigar la kar amiko kun qua on studiis por la sama exameno obtinante plu bona kvalifiko kam lu... O forsan on timas esar judikata kom studiochampiono e konseque esar ekkluzata dal maxim vivaca e do maxim amuziva kamaradi en la skolo.

Ka tu bezonas *sentar tu urjata* por agar maxim bone posible? Pensez pri l'importo di tua tasko e pri l'estimo da tua chefo, quan tu perdus en kazo di negativa rezultajo.

Kompatindo... nun me helpos lu!

Fine, existas la personi qui *tendencas a recevar kompato*. Lu mustas livrar laboruro pos poka dii, ma lu komprenigas ke lu ajornos ol tro longe, quankam lu laboris tre multe. Advere, lu mem ne esforcas komencar sua laboro. Jeneroza kolego subite ofras sua helpo, ma fine ica eksekutos preske la tota laboro. Se tu agas tale, eskartez omna probi luktar kontre l'ocio: tua strategio esas vera e

pekuliara. Deshonesta, ma sendubite efikiva!

Por evitar temporiso, oportas trovar la *psikologial motivi* qui produktas singla del mencionita atitudi. Ta tasko esas tote nesimpla, nam irga ajornemo sempre tre habile trovas ula justifiko por sua ajorni.

Ka *nur exkuzi o grava motivi*? Per analizar la kusti e la profiti e deskovrar quo eventas kande la tasko eksekutesas o ne, on sukcesas dicernar grava motivi de nura exkuzi. Se on preferas la manko di inspireso kom exkuzo, oportas esforcar tenuigar sua pretendi ed irge komencar la laboro: l'inspireso dume venos. Ka vi ne komencas studiar til ke omno quieteskas cirkum vi? Deskonektez la telefonilo o donez instrukcioni a via tentema amiki!

Esas certa ke la maxim insidiema enemiko di nia efikiveso esas ni ipsa! Sat efikiva metodo kontre ajornemeso esas skribar omna exkuzi quin on memoras e pose amuzar su per demonstrar lia nesustenebleso, quale se li esabus propozita da antipatiinda amiko. Do oportas agar quale advokato dil mala partiso! Evidente konvenas komencar l'exerco quik, ne morge...

Gennaro Cappelutti

(tradukita da Gonçalo Neves del Italiana)

La mortinta avo

Avo esas mortinta. Sabine, la sis yari evanta nepotino volas saveskar plu exakta detali. „Tu, avino, ube esas avo exakte?“ Avino: „Nu, quale me povas explikar lo a tu ... La avo esas nun anke ibe, adube ni omna uldie iros.“

„Lore me savas ja, avino. Sur Mallorca“.

(gs)

Tra Austria

En aprilo me voyajis en Austria e vizitis la urbi Linz, Graz e Wien. La tri urbi havas loki, qui honorizas la planlingui, ante omno Esperanto. Linz havas monumento, konservar la memoro di dr-o Zamenhof, Graz konservas la memoro di aniversario 100 yari Esperanto.

Nationala biblioteko en Wien havas seciono por planlingui. Kun la direktoro di la seciono, s-ro Kortala konsilisto Magistro Mayer me povis parolar. Il esis tre joyigata, kelke experencar pri Germana Ido-movimento e questionis multo. Me povis transdonar exempleri di Ido-Saluto e di Ido-propagili en plura lingui por la kolektajo di biblioteko.

Pose me inspektis la Esperanto-muzeo, parto di la kolektajo di la planlingui. Apude expozo di Esperanto esas Ido kelka-foye mencionata. Vizito di ca muzeo esas rekomendinda. (hw)

Stomak-kancero vice veneno

US-exploristi konfirmis la tezo, segun qua Napoleon Bonaparte mortis pro stomak-kancero. L'analizo dil autopsi-protokolo da la personala mediko di Napoleon Francesco Antommardi ed Angla mediki rezultis, ke la mortinto havabis an sua interna stomak-membrano ulcero en longeso de plu kam dek centimetri kun anomala tumori. Lo esis lektinda en ula studiuo dal esplorist-grupo di la US-ciencisto Robert Genta de Texas, qua publikigesis en la specala revuo „Nature Clinical Practice“.

La historiala dokumenti montris, ke Napoleon konjekteble kaptesis da stomak-kancero pro la bakterio Helicobacter pylori. Posible ca risiko plu-gravigesis pro la lore uzata maniero nutrar su dum kampanii. Arseno trovita en la hari di la mortinto dum la yaro 2001 nutris l'olda teorio di venen-ocido, quan la grupo di Gentas nun konsideras kom par-finita. Segun AFP/ND (gs)

Parto di expozo-tabelo pri Louis Couturat en Esperanto-muzeo Wien

Por nia komencanti / Für unsere Anfänger

Lektion 3

POSSESSIVPRONOMEN

Mea – mein; **nia** – unser.

Tua – dein; **via** – euer.

Vua – Ihr; **lia** – ihr.

Lua – sein, ihr; **sua** – sein, ihr (eigenes).

Wenn erforderlich, gebraucht man:

Ilua – sein; **ilia** – ihr (einem Mann gehörend).

Elua – ihr; **elia** – ihr (einer Frau gehörend).

Olua – sein, ihr; **olia** – ihr (Dingen gehörend).

Me vizitis mea dentisto – ich besuchte meinen Zahnarzt.

Il vizitis lua (sua) matro – er besuchte seine (seine eigene) Mutter.

El perdis ilua parapluvo – sie verlor seinen Regenschirm.

Li admiris sua chapeli – sie bewunderten ihre (eigenen) Hüte.

Ili admiris elia chapeli – Sie (die Männer) bewunderten ihre Hüte (die der Frauen).

Die Possessivpronomen enthalten den bestimmten Artikel, also **mea amiko** ist *mein Freund*, während *ein Freund* von mir mit **amiko di me** übersetzt wird.

AFFIXE

-eri, Einrichtung, in der etwas gemacht oder getan wird.

Rafinerio – Raffinerie; **chapelerio** – Hutmacherei; **destilerio** – Destillerie.

-il, Instrument, Werkzeug:

Plugilo – Pflug; **fotografilo** – Kamera, Fotoapparat; **pektilo** – Kamm.

Es gibt viele Namen für spezielle Instrumente, von denen Verben durch Anhängen der Wurzel **-ag** (tun, machen)

abgeleitet werden können, z.B. **klefo** – Schlüssel, **klefagar** – schließen, **martelo** – Hammer, **martelagar** – hämmern.

-ey, Ort oder Raum einem Objekt oder einer Handlung gewidmet:

Kavaleyo – Pferdestall; **pregeyo** – Betraum; **tombeyo** – Friedhof; **koqueyo** – Küche; **dormeyo** – Schlafsaal; **viteyo** – Weingarten, Weinberg; **lerneyo** – Lernstätte.

Da die Bedeutung dieses Suffix sehr weit ist, werden erforderlichenfalls spezielle Wörter verwendet, z.B. **universitato**, **skolo** usw. für **lerneyo**; **katedralo**, **kirko** usw. für **pregeyo**.

-uy, Behältnis:

Inkuyo – Tintenfass; **kafeuyo** – Kaffeebüchse; **sigaruyo** – Zigarrenetui; **teuyo** – Teedose.

Beachte: *Kaffeekanne*, *Teekanne* sind **kafe-krucho**, **te-krucho**.

-i, Gebiet, Einflusssphäre:

Dukio – Herzogtum; **komtio** – Grafschaft; **episkopio** – Bistum

-ed, voll von:

bokedo – Mundvoll; **pinchedo** – Prise; **glutedo** – Schluck.

KONVERSATION

Guten Morgen! – Bona matino!

Guten Tag! – Bona jorno!

Wie geht es Ihnen? – Quale vu standas?

Sehr gut. – Tre bone.

Danke! – Me dankas!

Sind Sie müde? – Kad vu esas fatigita?

Überhaupt nicht! – Tote ne!

Ja, ein bisschen. – Yes, kelkete.

Nein, (mein) Herr. – No, sioro.

Ich bitte. – Me pregas.

Ich bin hungrig. – Me hungras.

Sind Sie durstig? – Kad vu durstas?
Geben Sie mir ein Glas! – Donez a me
glaso!

Eine Tasse Tee. – Taso de teo.
Wünschen Sie ? – Kad vu deziras ...?
Ich habe nichts dagegen. – Me ne
objecionas.
Es macht nichts. – Ne importas.

Übersetzung der Aufgabe aus Lektion 2

Ich kam auf dem Bahnhof an. Der Wagen hielt. Es kam ein Gepäckträger herbei. „Wohin gehen Sie?“ fragte er. „Ich gehe nach Paris.“ erwiderte ich. – „Haben Sie Ihre Fahrkarte?“ – „Nein!“ – „Kommen Sie, um sie sich im Büro zu kaufen.“ Ich bezahlte den Fahrer. Ich gab ihm Trinkgeld. „Beeilen Sie sich!“ rief der Gepäckträger. „Der Zug fährt ohne Sie ab.“ – „Man muss die Fahrkarten schneller verkaufen! Ich möchte eine Zeitung kaufen. Wo ist der Zeitungsstand? Ich habe mein Portemonnaie verloren: Ach nein!“ Es ist drei Uhr. Der Zug fährt ab. Mein Koffer ist im Gepäckwagen. Bis zum Wiedersehen.

Informajo

Mea amiko Klaus Anders mortis.
Klaus Anders esis fervoroza propagero inter ciencala grupi. Lu ofte laudis e prizis la qualesi di Ido. Il esforcis interesigar eminenti e partoprenigis yuna studianti pri sua Ido-laboro.
Lu anke komencis okupar pri Idala dicionario.
Anke me esas trista perdabar afabla e tre aktiva amiko.

Eberhard

Clara Kreis-Schneeberger (1907-2007)

La 29ma di marto, evante preske 100 yari, mortis Clara Kreis-Schneeberger, filiino dil Suisa Ido-pioniro Friedrich Schneeberger (1875-1926) ed ipse aktiva Idisto dum multa yari.

Dum la Ido-kongreso en Zürich (1928) Clara renkontris Jacob Kreis (1907-1968), Idisto depos 1925 e kunfondinto dil Ido-Klubo Progreso en Zürich e dil agenterio *Weltsprache-Agentur Zürich* (1927). Li intermariajis en 1933 en Madrid ed en 1934 genitis sua filiino Carmen, qua pose mariajis su kun la filiulo di konocata Hispana Idisto. Pos la morto di sua spozulo, qua funcionabis kom sekretario e kasesero di ULI, kom prezidanto di SULI (Suisa Uniono di la Linguo Internaciona), kom Ido-Akademiano (1958-1961) e kom redaktero di *Progreso e Suisa Ido-Buletino*, Clara duris la laboro por la Ido-movimento, i.a. kom membro dil direkterio di ULI (til cirkume 1991).

En la mort-anunco lua familio sugestis, ke vice komprar flori on helpez irga organizuro sorganta azil-demandanti e refujanti, nam la mortinto sempre suciabis li. Singulara sugesto, certe imitinda.

Clara naskis en 1907, do en la sama yaro kam nia linguo, qua fortuneze ne akompanos el aden la sarko. Tam longe kam vivos Idisti, nulu veneracos la Id-osti, malgre anticipita epitafi.

Gonçalo Neves

Enigmato

La Berlina idiomo diferas de altra bas-Germana dialekti per granda nombro di vorti, qui esas derivita de la Franca. Esas pro to, pro ke olim omna kinesma Berlinano decendis de hugenoti, qui en-migrabis de Francia. Nia cadiala enigmato okupas su pri ca dialektala fenomeno.

Horizontale:

Grandioza
Policisto
Maxim bona personaro
Ye la fino
Prudente e lente
Voyeto por pediranti

Vertikale:

Febla e vertijema
Chambro-robo
Desfortuno
Hachita karno fritita

Nombrezita kesti resultigas anke ulo nociono de Berlin-idiomo: Eskapilii, mala pretexti
Anexajo: „ö“ ed „ü“ esas singla un litero

			1				2		12		3	
						6						
5												
		4										11
			7							8		10
9												

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----

(rg)

Kunlaboranti di ca numero: G. Anton (ga), R. Gensch (rg), F. Möller (fm),
A. Neussner (an), G. Schlemminger (gs), E. Scholz (es), H.-G. Winkler (hw)

Redakterio: Ido-amiki Berlin
Adresi: ver.di, FB 8, Köpenicker Straße 30,
10179 Berlin
ido-saluto@idolinguo.de
Banko: Deutsche Ido-Gesellschaft
Postbank Berlin
Konto 184566106, BLZ 10010010

Membri dil Germana Ido-Societo
recevas l' Ido-Saluto gratuite.

Por ne-membri la yarala abono
kustas € 5,00.